

В. В. ШКОНДА

А. В. КАЛЪЯНОВ

Донецький інститут МАУП

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД В ГАЛУЗІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ РОЗПОДІЛУ БЛАГ У КОНТЕКСТІ СОЦІОЕКОНОМІКИ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 1(40), с. 139–142

Досліджується зарубіжний досвід у сфері соціалізації розподілу благ з точки зору провідних принципів соціоекономіки з метою вдосконалення соціальної політики держави.

У рамках діючої теорії соціалізації капіталу важливу роль, з точки зору провідних принципів соціоекономіки, відіграє соціалізація розподілу благ, яка може розглядатися як інтегральний результат закономірної форми адаптації суб'єктів економіки до нового етапу їх розвитку, нового місця людини у сучасному виробництві. У цьому зв'язку конкуренція, яка підтримується та доповнюється соціально-спрямованими заходами держави, дає можливість поєднати важелі зростання економіки із поширенням високих стандартів життя для всіх категорій населення [1].

Соціалізація економічних систем на сучасному етапі розглядається як процес поступового еволюційного наповнення підсистем та елементів економічної системи капіталізму соціалістичним змістом [2].

Виділяються такі складові економічної соціалізації: соціалізація продуктивних сил, господарського механізму та економічних відносин. В структурі продуктивних сил виділяють: соціалізацію людини, науки, засобів праці, організації виробництва та поділу праці.

Соціалізація економіки відображає формування таких пропорцій розподілу ресурсів і доходів, інститутів, правил і норм взаємодії економічних суб'єктів, які перетворюють економіку на інструмент поліпшення добро-

буту різних верств населення. У широкому розумінні соціалізація економіки розглядається як узагальнення складних процесів, що відбуваються у сфері економічної, соціальної, політичної та ідеологічної взаємодії [2].

Із насиченням суспільного виробництва капіталом, зниженням жорстоких обмежень на масштаби його залучення у виробництво, більш рідкісним та, відповідно, пріоритетним у розподілі доходів став саме людський, а не фізичний капітал. Це проявлялося у формуванні розгалуженої системи соціального забезпечення, що поєднувала засади соціального страхування і державних трансфертів, вбудовувала соціальні стандарти в процес вільної контрактації на ринку праці.

Слід зазначити, що на початок ХХІ ст. у більшості країн Європейського Союзу склалася більш-менш збалансована система розподілу фінансового тягаря і вигод від формування фондів соціального захисту населення. Такі країни, як Латвія, Литва, Румунія та Естонія, витрачають на соціальне забезпечення менше 15 % ВВП, тоді як в інших країнах (Данія, Франція і Швеція) ці видатки перевищують 30 %.

Зростання масштабів ресурсів, що виділяються на вирішення соціальних завдань суспільства в процесі соціалізації, супроводжується зниженням соціально-економічної ефективності їх використання. Монополія

держави на ресурсне забезпечення розв'язання соціальних проблем стає наслідком зниження суспільного контролю за ефективністю інститутів, які забезпечують розподіл і використання ресурсів соціальної сфери.

Наведений рейтинг країн Європейського Союзу за витратами, ефективністю використання ресурсного забезпечення та співвідношенням державних витрат на соціальне забезпечення до приватних соціальних витрат (див. табл.) відображає розподіл навантаження щодо фінансування соціальної сфери між державним бюджетом і ринковими суб'єктами [3].

Так, країни з трьома першими рейтингами за співвідношенням державних витрат на соціальне забезпечення до приватних соціальних витрат розподілилися як до групи з високою ефективністю використання ресурсів соціальної сфери, так і до групи із середньою та низькою ефективністю. До речі, Чеська Республіка має 5 рейтинг за співвідношенням державних витрат на соціальне забезпечення до приватних соціальних витрат і 1 – за ефективністю використання ресурсів на соціальне забезпечення; Норвегія – відповідно 7 та 2; Словаччина – 10 та 3, тобто в цих країнах спостерігається порівняно висока частка держави у формуванні ресурсів

соціальної сфери, що не перешкоджає високій ефективності їх використання для зменшення масштабів бідності.

Аналіз показує, що Польща, де державне фінансування виступає єдиним джерелом ресурсів соціальної сфери, Австрія, яка посіла 9-те місце за часткою держави у фінансуванні соціального забезпечення, перебувають у групі країн із середньою ефективністю використання ресурсів на соціальне забезпечення для зменшення масштабів бідності, маючи, відповідно, 9 та 8 рейтинг за цим показником.

Стосовно України, частка соціальних витрат у державному бюджеті була однією з найвищих в Європі протягом усієї історії її незалежності. Проте, якість українського життя населення завжди була нижча стандартів країн Європейського Союзу. Поширення бідності серед працюючого населення, відсутність помітного зв'язку між освітнім рівнем і розмірами доходів, скорочення середньої тривалості життя та погіршення медико-демографічних показників свідчать про те, що навіть ціною вагомого негативного впливу фінансового навантаження соціальної сфери на українську економіку не вдається забезпечити прийнятний для суспільства рівень розв'язання існуючих соціальних проблем [4].

Рейтинг країн Європейського Союзу за витратами, ефективністю використання ресурсного забезпечення та співвідношенням державних витрат на соціальне забезпечення до приватних

Країна	Рейтинг країни за часткою витрат на соціальне забезпечення ВВП	Рейтинг країни за ефективністю використання ресурсного забезпечення соціальної допомоги для зменшення бідності	Рейтинг країни за співвідношенням державних витрат на соціальне забезпечення до приватних
1	2	3	4
Швеція	1	7	16
Франція	2	12	14
Данія	3	6	15
Німеччина	4	10	11
Бельгія	5	13	13
Австрія	6	8	9
Великобританія	7	14	17
Фінляндія	8	4	8
Греція	9	18	12

1	2	3	4
Словаччина	10	3	10
Норвегія	11	2	7
Іспанія	12	17	6
Польща	13	9	1
Ісландія	14	11	18
Чеська Республіка	15	1	5
Кіпр	16	5	2
Болгарія	17	16	4
Румунія	18	15	3

Враховуючи міжнародний досвід у галузі соціалізації розподілу благ, слід відзначити, що для України розв'язання проблем соціалізації вимагає не просто зміни пропорцій розподілу доходів між сферами ринкові і неринкові блага), комерційним обігом і державним бюджетом, а принципового оновлення місця соціальної сфери в процесах економічного відтворення, перетворення її на джерело конкурентних переваг для малого і середнього бізнесу, підпорядкування забезпечення високої соціальної та економічної мобільності населення підвищенню продуктивності праці і доходності трудової діяльності як об'єктивної основи зростання рівня соціальної захищеності усіх прошарків населення.

Здійснений аналіз свідчить, що можливими напрямками використання в Україні зарубіжного досвіду в галузі соціалізації розподілу благ можуть бути [5]:

- удосконалення державної політики в сфері страхування соціальних, економічних, екологічних і виробничих ризиків;
- запровадження цивілізованих механізмів функціонування соціальних інститутів суспільства;
- спрощення процедури надання різних видів соціальної допомоги окремим категоріям населення;
- повне використання кожною людиною своїх прав для звернення до відповідних соціальних інститутів держави;

- перевірка об'єктивності стану рівня життя осіб, сім'ї, соціально вразливих груп населення, що звертаються за соціальною допомогою;

- посилення наукової обґрунтованості заходів у галузі соціалізації розподілу благ окремим категоріям населення та нормативно-правового його забезпечення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Таким чином, створення та реалізація сучасної концепції соціалізації розподілу благ є однією з найважливіших проблем соціоекономіки і трансформації на її засадах розбудови цивілізованого українського суспільства.

Література

1. Ерхард Л. Социально-рыночное хозяйство / Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. — Т. 3. Эпоха социальных переломов / Отв. ред. А. Г. Худокормов. — М.: Мысль, 2005. — С. 233.
2. Економіка: від А до Я: понятійно-термінологічний словник / О. В. Куроченко, М. А. Копнов, В. П. Сладкевич та ін. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2008. — 368 с.
3. Key tables from OECD. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/document>
4. Борецька Н. П. Регіональні аспекти соціального захисту населення / Н. П. Борецька // Регіональна економіка. — 2000. — № 3. — С. 83–87.
5. Шконда В. В., Кальянов А. В. Соціоекономіка у людському вимірі: Монографія / В. В. Шконда, А. В. Кальянов. — Донецьк: Донбас, 2013. — 259 с.

Проаналізовано зарубіжний досвід у галузі соціалізації розподілу благ, виокремлено складові соціалізації економічних систем, які відображають формування необхідних пропорцій розподілу ресурсів і доходів, інститутів, правил і норм взаємодії економічних суб'єктів, які перетворюють економіку на інструмент поліпшення добробуту різних категорій населення, узагальнено можливі напрями використання в Україні зарубіжного досвіду в сфері соціалізації розподілу благ.

Проанализирован зарубежный опыт в области социализации распределения благ, выделены составляющие социализации экономических систем, которые отражают формирование необходимых пропорций распределения ресурсов и доходов, институтов, правил и норм взаимодействия экономических субъектов, которые трансформируют экономику в инструмент улучшения благосостояния различных категорий населения, обобщены возможные направления использования в Украине зарубежного опыта в сфере социализации распределения благ.

Foreign experience in the sphere of wealth distribution socialization the constituents of economic systems socialization which reflect the formation of necessary proportions of distribution of resources and profits, institutions, rules and norms of economic subjects cooperation which transform economy into the instrument of welfare improvement of different categories of population are distinguished, possible trends of use of foreign experience in the here of wealth distribution socialization in Ukraine are generalized.

Надійшла 17 жовтня 2013 р.